

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

УДК 336:226.11

JEL: O18, R58, Q10, J10

Микола Тимошенко

*Житомирський агротехнічний коледж
Україна*

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПРОБЛЕМ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

Мета. Мета статті – оцінка сучасного стану соціальної інфраструктури сільських територій України, ідентифікація проблем та обґрунтування стратегічних орієнтирів розвитку на основі кореляційно-регресійного аналізу залежності сталості сільського розвитку від соціальних умов.

Методологія / методика / підхід. Теоретико-методологічною основою дослідження є діалектичний, системний і синергетичний науковий підходи, використання яких у вивченні сільського розвитку зумовлено орієнтацією на побудову євроорієнтованого суспільства в Україні. У процесі дослідження використані такі наукові методи: абстрактно-логічний, зокрема прийоми індукції та дедукції, аналогії та співставлення; операціоналізації понять; метод теоретичного узагальнення та аналізу й синтезу; різноманітні прийоми економіко-статистичного методу (статистичне спостереження, порівняння, табличний); кореляційно-регресійний аналіз та ін.

Результати. Розкрито науково-теоретичні засади формування та розвитку соціальної інфраструктури села як важливого чинника, що забезпечує соціально-культурні та житлово-побутові умови сільського населення з метою гарантування відтворення робочої сили та підвищення якості життя сільського населення. Установлено, що за період ринкової трансформації аграрного сектора відбулась руйнація соціальної сфери села, яка стала наслідком безсистемного, некомплексного та часто непрофесійного вирішення завдань аграрної реформи в Україні. Доведено, що саме кореляційно-регресійні моделі кількісної оцінки дозволяють виявити міру та першочерговість впливу окремих екзогенних та ендогенних чинників на сталість розвитку сільських територій, і, як наслідок – забезпечать ефективне вирішення виявлених проблем.

Оригінальність / наукова новизна отриманих результатів полягає в удосконаленні методичного підходу до комплексної оцінки соціально-економічного стану сільських територій на основі застосування багатофакторних кореляційно-регресійних моделей і визначення корелятивності зв'язку між соціальними чинниками, які безпосередньо впливають на сталість сільського розвитку.

Практична цінність / значущість полягає в тому, що отримані результати сприятимуть розробці чітких орієнтирів щодо введення в дію нових та оновлення наявних закладів, організацій та установ усіх галузей сфери соціально-побутового обслуговування, інженерних комунікацій тощо, які б забезпечили якісно новий рівень життя та добробуту сільських мешканців.

Ключові слова: сільські території, соціальна інфраструктура, умови життя, сільський розвиток, кореляційно-регресійний аналіз, багатофакторна модель.

Mykola Tymoshenko

Zhytomyr Agro-technical College
Ukraine

IDENTIFICATION OF PROBLEMS AND PROSPECTS FOR DEVELOPMENT OF SOCIAL INFRASTRUCTURE OF RURAL TERRITORIES OF UKRAINE

Purpose. *The purpose of paper is to assess the current state of the social infrastructure of Ukrainian rural areas, identify problems and justify strategic development benchmarks based on a correlation and regression analysis of the dependence of the sustainability of rural development on social conditions.*

Methodology / approach. *The theoretical and methodological basis of the research is the dialectic, systemic and synergetic scientific approaches, the use of which in the study of rural development is due to the orientation towards the construction of a European-oriented society in Ukraine. In the process of research, the following scientific methods have been used: abstract-logical, in particular methods of induction and deduction, analogy and comparison; operationalization of concepts; method of theoretical generalization and analysis and synthesis; various methods of the economic-statistical method (statistical observation, comparison, tabular); correlation-regression analysis, etc.*

Results. *The article describes the scientific and theoretical principles of the formation and development of the social infrastructure of the village as an important factor ensuring the socio-cultural and housing and living conditions of the rural population in order to guarantee the reproduction of the labor force and increase the quality of life of the rural population. It was established that during the period of the market transformation of the agrarian sector, the destruction of the social sphere of the village took place, which resulted from the unsystematic, non-complex and often unprofessional solution of the problems of agrarian reform in Ukraine. It is proved that the correlation-regression model of quantitative assessment allows us to determine the extent and priority of the influence of certain exogenous and endogenous factors on the sustainability of rural areas development, and, as a result, provide an effective solution to the identified problems.*

The originality / scientific novelty *of the results is to improve the methodological approach to the comprehensive assessment of the socio-economic status of rural areas based on the use of multi-factor correlation-regression models and to determine the correlation of the relationship between social factors that directly affect the sustainability of rural development.*

Practical value / implications *is that the obtained results will contribute to the development of clear benchmarks for the introduction of new and upgrading of existing institutions, organizations and agencies of all sectors of social services, engineering communications, etc., which would provide a qualitatively new standard of living and well-being of rural inhabitants.*

Key words: *rural territories, social infrastructure, living conditions, rural development, correlation-regression analysis, multifactorial model.*

Николай Тимошенко

Житомирский агротехнический колледж
Украина

ИДЕНТИФИКАЦИЯ ПРОБЛЕМ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ УКРАИНЫ

Цель. Цель статьи – оценка современного состояния социальной инфраструктуры сельских территорий Украины, идентификация проблем и обоснование стратегических ориентиров развития на основе корреляционно-регрессионного анализа зависимости устойчивости сельского развития от социальных условий.

Методология / методика / подход. Теоретико-методологической основой исследования являются диалектический, системный и синергический научные подходы, использование которых в изучении сельского развития обусловлено ориентацией на построение евроориентированного общества в Украине. В процессе исследования использованы такие научные методы: абстрактно-логический, в частности приемы индукции и дедукции, аналогии и сопоставления; операционализации понятий; метод теоретического обобщения, анализа и синтеза; разнообразные приемы экономико-статистического метода (статистическое наблюдение, сравнение, табличный); корреляционно-регрессионный анализ и др.

Результаты. Раскрыты научно-теоретические принципы формирования и развития социальной инфраструктуры села, как важного фактора, который обеспечивает социально-культурные и жилищно-бытовые условия сельского населения с целью гарантирования воссоздания рабочей силы и повышения качества жизни сельского населения. Установлено, что за период рыночной трансформации аграрного сектора произошло разрушение социальной сферы села, которое стало следствием бессистемного и часто непрофессионального решения заданий аграрной реформы в Украине. Доказано, что именно корреляционно-регрессионные модели количественной оценки позволяют выявить меру и первоочередность влияния отдельных экзогенных и эндогенных факторов на устойчивость развития сельских территорий, и, как следствие – обеспечат эффективное решение выявленных проблем.

Оригинальность / научная новизна полученных результатов заключается в усовершенствовании методического подхода к комплексной оценке социально-экономического состояния сельских территорий на основе применения многофакторных корреляционно-регрессионных моделей и определения коррелятивности связи между социальными факторами, которые непосредственно влияют на устойчивость сельского развития.

Практическая ценность / значимость заключается в том, что полученные результаты будут способствовать разработке четких ориентиров относительно введения в действие новых и обновления существующих заведений, организаций и учреждений всех отраслей сферы социально-бытового обслуживания, инженерных коммуникаций и тому подобное, которые обеспечат качественно новый уровень жизни и благосостояния сельских жителей.

Ключевые слова: сельские территории, социальная инфраструктура, условия жизни, сельское развитие, корреляционно-регрессионный анализ, многофакторная модель.

Постановка проблемы. Однією з основних складових частин рівня життя сільського населення, що визначає його комфортність і безпосередньо пов'язана із життєдіяльністю й соціальними відносинами, є соціальна сфера. Не дивлячись на зростання виробництва сільськогосподарської продукції та

ефективність функціонування аграрного сектора економіки України в цілому, щороку знижується забезпеченість сільських населених пунктів об'єктами соціального призначення, їх мережа продовжує деградувати. Нині в сільській місцевості майже повністю призупинилося будівництво нових доріг з твердим покриттям, об'єктів інженерного облаштування, житла, закладів комунально-побутового та соціально-культурного призначення. Подолання неадекватного впливу економічного зростання на розвиток соціальної сфери сільської місцевості вимагає розробки теоретико-методологічних положень і практичних рекомендацій щодо оцінки сучасного стану соціальної інфраструктури сільських територій України, ідентифікації проблем та обґрунтування стратегічних орієнтирів дальшого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у вивчення теоретико-методичних і прикладних аспектів соціального розвитку села зробили такі відомі вітчизняні вчені, як: О. Бородіна, І. Прокопа [1], В. Залізко [2], Т. Зінчук зі співавторами [3], М. Малік, М. Хвесик [4], П. Саблук, М. Орлатий, О. Булавка [5] та ін. Цій проблематиці приділяють увагу такі зарубіжні вчені-економісти, як: N. Dawson [6], T. Dax, M. Fischer [7], T. Marsden, Jo. Banks, G. Bristow [8], D. Nakamura [9], F. Navarro зі співавторами [10], J. D. Ulrich-Schad, Q. Hua [11] та ін. Досліджуючи соціально-трудовий потенціал українського села, Ю. Ф. Мельник, Б. К. Супіханов, Ю. Я. Лузан та інші зазначають, що соціальна інфраструктура села визначає матеріальну основу життєвих потреб населення, є необхідною умовою всебічного розвитку людини як особистості для здійснення її активної трудової діяльності. Тому соціальний розвиток села – один із найважливіших напрямів аграрної політики країни, який спрямований на досягнення високої продуктивності сільськогосподарського виробництва та підвищення на цій основі життєвого рівня сільського населення [12, с. 121–122]. Як зазначають відомі вчені економісти-аграрники М. Й. Малік і М. А. Хвесик, за останні десятиріччя в розвитку соціальної сфери на селі спостерігається деградація її матеріально-технічної бази (у багатьох регіонах процеси цієї деградації уже вийшли за критичну межу); відбувається руйнація соціальної інфраструктури села, що є наслідком безсистемного, некомплексного розв'язання завдань аграрної реформи в Україні [4]. Т. Dax, M. Fischer [7] досліджують проблематику альтернативних підходів до впровадження політики сталого розвитку сільської місцевості в регіонах, що стикаються із зменшенням чисельності населення. J. D. Ulrich-Schad та Q. Hua [11] розглядають можливі прогностичні значення щодо розвитку благоустрою в сільських околицях США, в тому числі, в якій мірі є можливість появи такого ефекту як «конфлікт культури», тобто коли цінності й ставлення нових і старих жителів відрізняються від питань місцевого розвитку. Водночас складність і багатогранність наявних проблем зумовлює необхідність формування нових підходів щодо оцінки соціального розвитку села та виявлення міри впливу екзогенних та ендегенних чинників на сталість розвитку сільських територій.

Мета статті – оцінка сучасного стану соціальної інфраструктури сільських територій України, ідентифікація проблем та обґрунтування стратегічних орієнтирів розвитку на основі кореляційно регресійного аналізу залежності сталості сільського розвитку від соціальних умов.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розробка та ефективність реалізації заходів соціально-економічного розвитку села набувають виключного значення з огляду на євроінтеграційний вектор розвитку економіки держави та децентралізацію системи управління сільськими територіями. Такі зміни покликані одночасно сприяти розвитку як економічної, так і соціальної сфер села та забезпечувати високі стандарти життя сільського населення. Відомі вчені економісти-аграрники О. Г. Булавка, І. Ф. Гнибіденко, М. К. Орлатий, І. В. Прокопа, П. Т. Саблук, К. І. Якуба та інші в поняття соціальна інфраструктура вкладають «сукупність організацій і підприємств, які забезпечують сприятливі умови життєдіяльності людей на виробництві та в побуті. Галузі соціальної інфраструктури не виробляють продукції, але вони створюють умови для її виробництва» [5].

Отже, соціальна інфраструктура сільських територій – це мережа підприємств, установ, закладів, а також окремих служб (з їх матеріальною базою, працівниками, господарськими та іншими зв'язками), яка забезпечує соціально-культурні та житлово-побутові умови сільського населення з метою гарантування відтворення робочої сили та підвищення якості життя сільського населення. Розвинута соціальна інфраструктура дає можливість послідовно скорочувати невиправдану трудову внутрішню та зовнішню міграцію селян і плинність кадрів у наявних аграрних формуваннях. Сільська соціальна інфраструктура містить такі складові елементи (рис. 1).

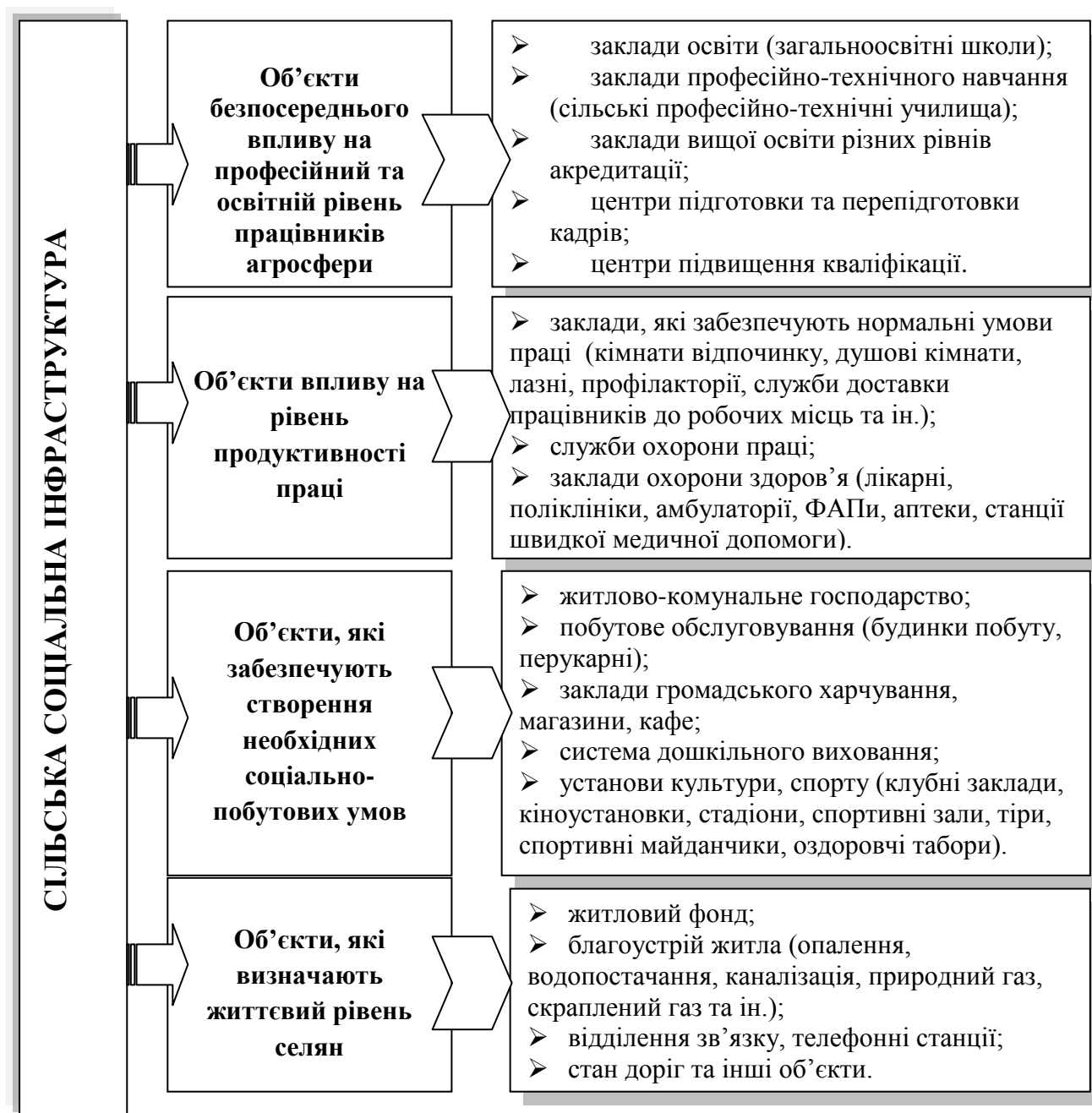

Рис. 1. Складові частини соціальної інфраструктури села

Джерело: розроблено автором на основі [2, с. 223; 12] та власні дослідження.

До найважливіших об'єктів на селі, які мають важливе соціально-економічне значення, відносять, перш за все: житлово-комунальне господарство; побутове обслуговування; торговельну мережу; транспортне забезпечення; мережу зв'язку; охорону здоров'я; фізичне виховання; культуру й мистецтво; рекреаційний розвиток; соціальний захист. За характером безпосереднього впливу на професійний та освітній рівень працівників аграрного сектора, на рівень продуктивності їх праці, забезпечення необхідних

соціально-побутових умов та якісного рівня життя селян, соціальна інфраструктура сільських територій складається з відповідних ланок, галузей і сфер діяльності (рис. 2).

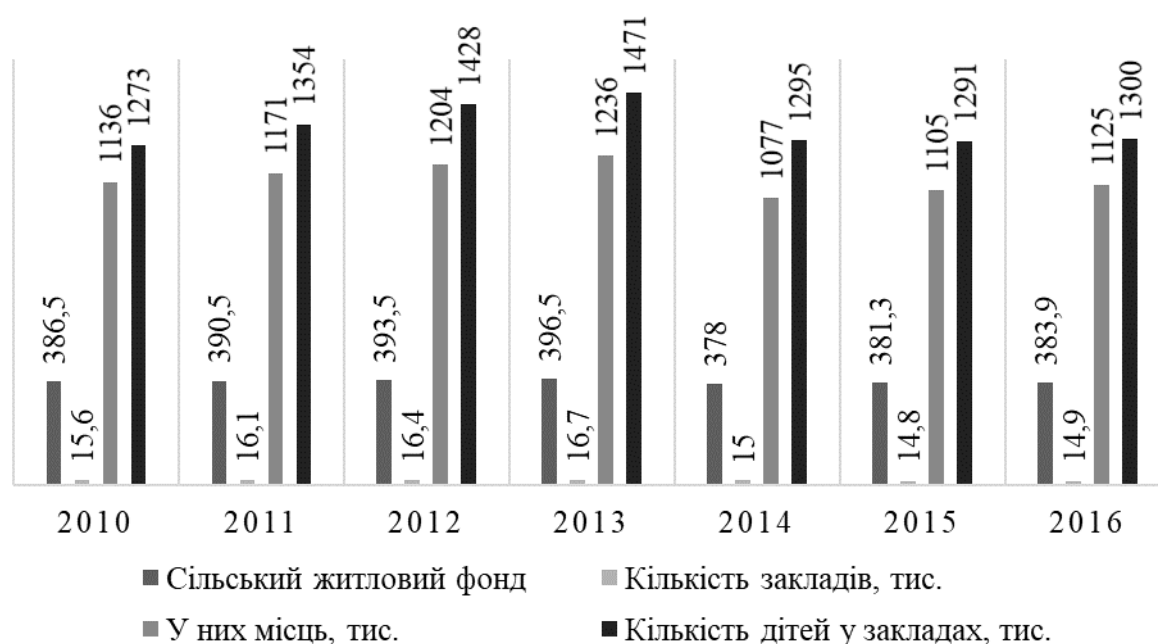
Рис. 2. Класифікація об'єктів сільської соціальної інфраструктури

Джерело: систематизовано автором на основі [13, с. 51; 12] та власні дослідження.

Відповідно до ч. 1 ст. 6 Закону України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві» [14], будівництво в сільській місцевості об'єктів освіти, охорони здоров'я, культури і спорту, водопроводів, каналізаційних систем і споруд, мережі газопостачання, шляхів, об'єктів служби побуту, благоустрій територій, а в трудонедостатніх селах, крім цього, спорудження житла, здійснюють за

рахунок державного та місцевого бюджетів. У випадках, коли спорудження зазначених об'єктів здійснюють за власні кошти суб'єктів господарювання, то понесені ними витрати відшкодовують із Державного бюджету України та місцевих бюджетів. Цим же документом до 2000 р. планували виконати державні програми газифікації, водопостачання, електрифікації, будівництва доріг, благоустрою сіл, а також відродження трудонедостатніх, занепадаючих сільських населених пунктів [14]. Крім того, у 2000 р. підписано Указ Президента України «Про основні засади розвитку соціальної сфери села» [15], метою якого було покращення соціально-економічних умов трудової діяльності, культурно-побутових умов життя та зростання добробуту сільського населення задля поліпшення демографічної ситуації та розвитку трудового потенціалу.

Відомо, що першочерговою та життєво необхідною потребою як сільського, так і міського населення, є житло. Житловий фонд сільських населених пунктів України станом на 2016 р. налічував 383,9 млн м² загальної площі, що на 386,5 млн м² (0,6 %) більше, ніж у 2010 р. (рис. 3).

Рис. 3. Динаміка сільського житлового фонду та розвиток дитячих дошкільних закладів в Україні

Джерело: побудовано за даними [16].

Проведене дослідження свідчить, що зменшення природного приросту сільського населення стало однією із причин закриття й часткового перепрофілювання низки дошкільних навчальних закладів. Нині їх кількість почала дещо збільшуватися, проте не відповідає наявній потребі.

На рис. 4 наведено показники, які характеризують стан забезпеченості закладами культури сільських територій України за досліджуваний період.

За результатами проведеного аналізу встановлено, що кількість сільських населених пунктів України, на території яких були розташовані бібліотеки,

клуби або будинки культури, за останні роки значно зменшилась.

Рис. 4. Кількість бібліотек і клубних закладів в сільській місцевості України

Джерело: побудовано за даними [16].

Варто зазначити, що зростання ефективності функціонування суб'єктів господарювання на сільських територіях України не призвело до зміцнення соціально-економічного потенціалу сільських поселень, їх здатності розвивати власну соціальну інфраструктуру. За даними фахівців Західного наукового центру НАН України, ступінь зношення основних фондів інфраструктурного комплексу (об'єктів залізничного, авіаційного, транспортного сполучення та складського господарства, інфраструктури з перероблення та знищення відходів, прибирання сміття, основних засобів закладів охорони здоров'я, культури та спорту, відпочинку та розваг, освіти; мереж постачання електроенергії, газу, води, комунікації в Україні становить у середньому 60–80 % [17].

Для соціального забезпечення та людського розвитку сільських територій прийнято низку програмних документів і нормативно-правових актів, зокрема: Державну цільову програму розвитку українського села на період до 2015 року, Концепцію загальнодержавної програми сталого розвитку сільських територій до 2020 року (втратила чинність); у 2013 р. Міністерство аграрної політики та продовольства України запровадило Ініціативу соціально-економічного розвитку сільських територій – «Рідне село», метою якої була розробка політики соціально-економічного розвитку українського села за принципом «знизу → до верху», а також вирішення інших нагальних проблем сільських територій [18; 19].

Уважаємо, що для підтримки соціальних пріоритетів розвитку сільських територій доцільно забезпечити участь аграрних формувань різних форм власності й типів господарювання у фінансуванні: будівництва об'єктів соціальної інфраструктури та інженерного благоустрою сільських населених пунктів; допомоги у проведенні ремонтів; забезпеченні продуктами харчування

закладів освіти та охорони здоров'я; придбання медикаментів і препаратів, необхідного інвентарю й технологічного обладнання тощо.

У процесі дослідження необхідним представлялося визначити міру впливу соціальних чинників на рівень розвитку сільських територій України. Для аналізу впливу вказаних чинників застосовано економіко-математичний метод дослідження, що дало змогу виявити взаємозв'язок між факторними та результативними показниками. Із цією метою розроблено статистичну кореляційно-регресійну модель і встановлено зв'язок між обсягами виробленої продукції сільського господарства на 1 сільського жителя та низкою показників, які характеризують стан розвитку соціальної інфраструктури сільських територій. При цьому характер зазначеного зв'язку, за результатами дослідження, є прямим. Розрахунки здійснювали за статистичними показниками, які характеризують соціальні умови життя сільських домогосподарств областей України у 2017 р. і розрахунковими даними власних досліджень. Попереднє вивчення залежності між вказаними ознаками показало, що зв'язок може бути виражений за допомогою такого рівняння регресії:

$$Y_x = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + \dots + a_nx_n,$$

де Y_x – залежна змінна (результативна ознака – вироблено продукції сільського господарства (у постійних цінах 2010 р.) на 1 сільського жителя, тис. грн);

a_0 – початок відліку, який економічного сенсу немає;

$a_1, a_2 \dots a_n$ – коефіцієнти регресії;

$x_1, x_2, \dots x_n$ – фактори.

Високі соціальні стандарти життя сільських жителів і розвиток соціальної інфраструктури значною мірою визначають рівень сталості розвитку сільських територій. Для перевірки зазначеного вище, а також для оцінки рівня впливу показників, які характеризують стан і забезпеченість закладами соціально-побутового характеру, проведено кореляційно-регресійний аналіз, результати якого наведено в табл. 1. Коефіцієнти регресії ($a_1=0,109$, $a_2=0,616$, $a_3=0,252$, $a_4=0,784$, $a_5=0,578$) показують, на скільки в середньому зміняться обсяги валової продукції сільського господарства (у постійних цінах 2010 р.) на 1 сільського жителя при зміні кожного фактора на одиницю його виміру за фіксованих значень решти факторів, уключених у рівняння. З рівняння регресії випливає, що з урахованих факторів найбільший вплив на розвиток сільських територій має питома вага обладнаних сільських житлових будинків індивідуальним опаленням і природним газом. Лише розробка дієвого організаційно-економічного механізму реалізації стратегії сталого розвитку сільських територій у сфері соціально-побутового та комунального обслуговування та втілення її в життя дасть змогу забезпечити: збереження наявних, відновлення та створення нових закладів соціальної інфраструктури, які створять сприятливі умови життєдіяльності для сільського населення.

Згідно з даними лінійної регресії, коефіцієнт кореляції ($R=0,807$)

демонструє тісний зв'язок і пряму залежність між результативною ознакою та обраними чинниками.

Таблиця 1

Результати багатфакторної кореляційно-регресійної залежності обсягів виробництва валової продукції сільського господарства на 1 сільського жителя України, 2017 р.

Ознаки й статистична характеристика	Показники та їх значення
Результативна ознака – Y	Вироблено продукції сільського господарства (у постійних цінах 2010 р.) на 1 сільського жителя, тис. грн)
Факторні ознаки:	
x_1	Питома вага обладнаних сільських житлових будинків водопроводом, %;
x_2	Питома вага обладнаних сільських житлових будинків гарячим водопостачанням, %;
x_3	Питома вага обладнаних сільських житлових будинків каналізацією, %;
x_4	Питома вага обладнаних сільських житлових будинків індивідуальним опаленням, %;
x_5	Питома вага обладнаних сільських житлових будинків природним газом, %.
Регресійна модель	$Y = 22,64 + 0,109x_1 + 0,616x_2 + 0,252x_3 + 0,748x_4 + 0,578x_5$
Коефіцієнт множинної кореляції	$R=0,807245$
Коефіцієнт множинної детермінації	$R^2= 0,651644$
Критерій Фішера	$F_{факт}(5;10) = 6,73$ $F_{теор}(5; 10; 0,95) = 3,33$ $F_{факт} > F_{теор}$

Джерело: власні розрахунки автора.

За ступенем контролюваності всі фактори належать до групи контрольованих, проте не керованих. Коефіцієнт детермінації ($R^2=0,651$) свідчить про те, що 65,1 % випадків усіх змін обсягів валової продукції сільського господарства зумовлено обраними показниками, які характеризують стан розвитку соціально-побутових умов життя сільського населення, а решта – іншими неврахованими факторами. Достовірність кореляційного відношення оцінювали за допомогою F -критерію Фішера, фактичне значення якого (11,576) більше табличного (3,33), що дозволяє зробити висновок про достовірність кореляційного зв'язку. Результати отриманої кореляційної залежності наведено в табл. 2.

Крім того, здійснено виявлення ефекту мультиколінеарності за допомогою алгоритму Фаррара-Глобера задля отримання якісної регресійної моделі й адекватного опису процесу, що досліджується. Наявність такого явища, як мультиколінеарність, може привести до неправильних розрахункових показників моделі і, якщо перенести їх на генеральну сукупність, отримується хибне уявлення про соціально-економічні процеси, які відбуваються на

сільських територіях, що не дозволяє вирішити виявлені проблеми. Проведені розрахунки підтвердили відсутність ефекту мультиколінеарності.

Таблиця 2

Кореляційна залежність між показниками стану соціально-побутових умов життя сільського населення України

	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5
X_1	1,000000	0,757732	0,938062	0,225711	0,204682
X_2	0,757732	1,000000	0,911259	0,435856	0,406012
X_3	0,938062	0,911259	1,000000	0,374916	0,359708
X_4	0,225711	0,435856	0,374916	1,000000	0,895380
X_5	0,204682	0,406012	0,359708	0,895380	1,000000

Джерело: власні розрахунки автора.

Отже, верифікація наведеної вище багатфакторної моделі на основі застосування коефіцієнтів множинної кореляції, множинної детермінації, а також критерію Фішера засвідчує її адекватність методичному інструментарію дослідження умов сталого сільського розвитку. Саме кореляційно-регресійні моделі кількісної оцінки дозволяють виявити міру та першочерговість впливу окремих екзогенних та ендегенних чинників на сталість розвитку сільських територій, що забезпечить ефективне вирішення виявлених проблем.

Висновки. На основі проведеного багатфакторного аналізу та отриманих даних щодо впливу соціальних чинників на сталість розвитку сільських територій України встановлено, що стратегічні цілі сільського розвитку в сучасних умовах повинні ґрунтуватися на пріоритетних напрямках з урахуванням його соціального потенціалу. Варто зазначити, що євроорієнтований вектор розвитку України актуалізує питання децентралізації влади як стратегічного напрямку функціонування соціальної сфери села. Вважаємо, що розширення фінансових та юридичних повноважень органів місцевого самоврядування сільських територій повинно здійснюватися так, щоб: *по-перше*, максимально наблизити процес прийняття рішення до громадян та забезпечити інтереси місцевих жителів; *по-друге*, територіальні громади мають володіти організаційними, матеріально-фінансовими та людськими ресурсами, достатніми для забезпечення необхідного обсягу та якості послуг, які повинні надаватись населенню відповідно до загальноприйнятих соціальних норм і стандартів; *по-третє*, використати дієвий організаційно-економічний механізм використання коштів, які планують виділяти на соціальні цілі. Для цього необхідно окреслити чіткі орієнтири щодо введення в дію нових та оновлення наявних закладів, організацій та установ усіх галузей сфери соціально-побутового обслуговування, інженерних комунікацій, запровадження нових сучасних форм інформаційно-консультаційного та дорадчого забезпечення сталого соціо-еколого-економічного розвитку сільських територій. Результати проведеного дослідження в перспективі будуть поглиблюватися та розвиватимуться в напрямі пошуку фінансово-матеріальних вкладень, необхідних для ефективного розвитку соціальної інфраструктури, а

також зовнішніх і внутрішніх джерел їх надходження.

Список використаних джерел

1. Бородіна О. М., Прокопа І. В. Село і селянство на роздоріжжі можливостей і перехресті надій. *Економіка і прогнозування*. 2016. № 2. С. 132–147. <https://doi.org/10.15407/eip2016.02.129>.
2. Залізко В. Д. Сільські території України: стратегічні пріоритети розвитку в контексті зміцнення економічної безпеки: монографія. Ірпінь: НУДПСУ, 2014. 502 с.
3. Zinchuk T., Kutsmus N., Kovalchuk O., Dankevych V., Usjuk T. Institutional Transformation of Ukraine's Agricultural Sector. *Review of Economic Perspectives*. 2017. Vol. 17. Is. 1. Pp. 57–80. <https://doi.org/10.1515/revecp-2017-0003>.
4. Малік М. Й., Хвесик М. А. Сталий розвиток сільських територій на засадах раціонального природокористування та еколого-безпечного агропромислового виробництва. *Економіка АПК*. 2010. № 5. С. 3–12.
5. Саблук П. Т., Орлатий М. К., Булавка О. Г. та ін. Матеріальний добробут сільських жителів; за ред. П. Т. Саблука. Київ: ННЦ «ІАЕ» УААН, 2002. 369 с.
6. Dawson N. M. Leaving no-one behind? Social inequalities and contrasting development impacts in rural Rwanda. *Development Studies Research*. 2018. Vol. 5. No. 1. Pp. 1–14. <https://doi.org/10.1080/21665095.2018.1441039>.
7. Dax T., Fischer M. An alternative policy approach to rural development in regions facing population decline. *European Planning Studies*. 2017. Vol. 26. Is. 2. Pp. 297–315. <https://doi.org/10.1080/09654313.2017.1361596>.
8. Marsden T., Banks Jo., Bristow G. The Social Management of Rural Nature: Understanding Agrarian-Based Rural Development. *Sage journals*. 2002. Vol. 34. Is. 5. <https://doi.org/10.1068/a3427>.
9. Nakamura D. Alternative Spatial Structure for Sustainable Rural Economy: A Note on Socially Optimal Firm Location. *International Regional Science Review*. 2016. Vol. 41. Is. 1. Pp. 86–102. <https://doi.org/10.1177/0160017616650001>.
10. Navarro F., Labianca M., Cejudo E., de Rubertis S., Salento A., Maroto J., Belliggiano A. Interpretations of Innovation in Rural Development. The Cases of Leader Projects in Lecce (Italy) and Granada (Spain) in 2007–2013 Period. *European Countryside*. 2018. Vol. 10. Is. 1. Pp. 107–126. <https://doi.org/10.2478/euco-2018-0007>.
11. Ulrich-Schad J. D., Hua Q. Culture Clash? Predictors of Views on Amenity-Led Development and Community Involvement in Rural Recreation Counties. *Rural Sociology*. 2018. Vol. 83. Is. 1. Pp. 81–103. <https://doi.org/10.1111/ruso.12165>.
12. Мельник Ю. Ф., Супіханов Б. К., Лузан Ю. Я. та ін. Соціально-трудова потенція українського села. Стан, проблеми, шляхи вирішення. Київ: НДІ «Агропромпродуктивність», 2007. 352 с.
13. Соціально-економічні проблеми розвитку сільських територій: регіональний аспект: кол. монографія; за ред. В. І. Ткачука. Житомир: Рута, 2014. 356 с.

14. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві України: Закон України від 17.10.1990 р. № 400-ХІІ. *Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР)*. 1990. № 45. С. 602.

15. Про основні засади розвитку соціальної сфери села: Указ Президента України від 20.12.2000 р. № 1356/2000. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1356/2000>.

16. Статистичний щорічник України за 2016 р. / за ред. І. Є. Вернера. Київ, 2017. 611 с.

17. Назарчук З. Т. Інфраструктурний комплекс західного регіону України: стан і перспективи. URL: http://lvivforum.com.ua/presentation/Nazarchuk_tezu.pdf.

18. Підвищення якості життя на селі має бути під постійною увагою держави. URL: <http://prezident.gov.ua>.

19. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.09.2007 р. № 1158 (зі змінами). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-%D0%BF>.

References

1. Borodina, O. M. and Prokopa, I. V. (2016), Village and peasantry on cross-roads possibilities and crossing of hopes. *Ekonomika i prohnouzuvannia*, vol. 2, pp. 132–147. <https://doi.org/10.15407/eip2016.02.129>.

2. Zalisko, V. D. (2014), *Silski terytorii Ukrainy: stratehichni priorytety rozvytku v konteksti zmitsnennia ekonomichnoi bezpeky* [Rural territories of Ukraine: strategic priorities of development in the context of strengthening of economic security], NUDPSU, Irpin, Ukraine.

3. Zinchuk, T., Kutsmus, N., Kovalchuk, O., Dankevych, V. and Usjuk, T. (2017), Institutional Transformation of Ukraine's Agricultural Sector. *Review of Economic Perspectives*, vol. 17, is. 1, pp. 57–80. <https://doi.org/10.1515/revecp-2017-0003>.

4. Malik, M. Y. and Khvesyuk, M. A. (2010), Steady development of rural territories on principles of rational priroдокористuvannya and ekologo-safe agroindustrial production. *Ekonomika APK*, no. 5, pp. 3–12.

5. Sabluk, P. T. eds. (2002), *Materialnyi dobrobut silskykh zhyteliv* [Financial welfare of villagers], NSC «IAE» UAAN, Kyiv, Ukraine.

6. Dawson, N. M. (2018), Leaving no-one behind? Social inequalities and contrasting development impacts in rural Rwanda. *Development Studies Research*, vol. 5, no. 1, pp. 1–14. <https://doi.org/10.1080/21665095.2018.1441039>.

7. Dax, T. and Fischer, M. (2017), An alternative policy approach to rural development in regions facing population decline. *European Planning Studies*, vol. 26, is. 2, pp. 297–315. <https://doi.org/10.1080/09654313.2017.1361596>.

8. Marsden, T., Banks, Jo. and Bristow, G. (2002), The Social Management of Rural Nature: Understanding Agrarian-Based Rural Development. *Sage journals*, vol. 34, is. 5. <https://doi.org/10.1068/a3427>.

9. Nakamura, D. (2016), Alternative Spatial Structure for Sustainable Rural Economy: A Note on Socially Optimal Firm Location. *International Regional Science Review*, vol. 41, is. 1, pp. 86–102. <https://doi.org/10.1177/0160017616650001>.
10. Navarro, F., Labianca, M., Cejudo, E., de Rubertis, S., Salento, A., Maroto, J. and Belliggiano, A. (2018), Interpretations of Innovation in Rural Development. The Cases of Leader Projects in Lecce (Italy) and Granada (Spain) in 2007–2013 Period. *European Countryside*, vol. 10, is. 1, pp. 107–126. <https://doi.org/10.2478/euco-2018-0007>.
11. Ulrich-Schad, J. D. and Hua, Q. (2018), Culture Clash? Predictors of Views on Amenity-Led Development and Community Involvement in Rural Recreation Counties. *Rural Sociology*, vol. 83, is. 1, pp. 81–103. <https://doi.org/10.1111/ruso.12165>.
12. Melnyk, Yu. F., Supikhanov, B. K. Luzan, Yu. Ya. et al (2007), *Sotsialno-trudovi potentsial ukrainskoho sela. Stan, problemy, shliakhy vyrishennia* [Sociallabour potential of the Ukrainian village. State, problems, ways of decision], NDI «Ahropromproduktyvnist», Kyiv, Ukraine.
13. Tkachuk, V. I. ed. (2014), *Sotsialno-ekonomichni problemy rozvytku silskykh terytorii: rehionalnyi aspekt* [Socio-economic problems of development of rural territories: regional aspect], Ruta, Zhytomyr, Ukraine.
14. The Verkhovna Rada of Ukraine (1990), There law of Ukraine «About priority of social development of village and agroindustrial complex in the national economy of Ukraine» from 17.10.1990, no. 400-XII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady URSR (VVR)*, No. 45.
15. The Verkhovna Rada of Ukraine (2000), Decree of the President of Ukraine «About basic principles of development of social sphere of village», available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1356/2000>.
16. State Statistics Service of Ukraine (2017), *Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2016 r.* [Statistical Yearbook of Ukraine for 2016], State Statistics Service of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
17. Nazarchuk, Z. T. (2016), Infrastructural complex of western region of Ukraine: state and prospects, available at: http://lvivforum.com.ua/presentation/Nazarchuk_tczy.pdf.
18. Improving the quality of life in the countryside should be under constant attention of the state, available at: <http://prezident.gov.ua>.
19. The Verkhovna Rada of Ukraine (2007), Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «About claim of the Government having a special purpose program of development of the Ukrainian village on a period to 2015 year», available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-%D0%BF>.

How to cite this article? Як цитувати цю статтю?

Стиль – ДСТУ:

Тимошенко М. Ідентифікація проблем і перспективи розвитку соціальної інфраструктури сільських територій України. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2018. Vol. 4. No. 2. Pp. 129–143. URL: www.are-journal.com.

Style – Harvard:

Tymoshenko, M. (2018), Identification of problems and prospects for development of social infrastructure of rural territories of Ukraine. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, [Online], vol. 4, no. 2, pp. 129–143, available at: www.are-journal.com.